

ČESKÉ PŘÁVO

ČASOPIS SPOLKU NOTÁŘŮ ČESKOSLOVENSKÝCH

ŘÍDÍ PROF. Dr. EM. SVOBODA S KRUHEM REDAKČNÍM.

VYCHÁZÍ KAŽDÝ MĚSÍC MIMO ČERVENEC A SRPEN. — REDAKCE A ADMINISTRACE V PRAZE-II, ŽITNÁ UL. Č. 4b. — PŘEDPLATNÉ ROČNĚ 40 Kč I S POŠTOVNÍ ZÁSILKOU. — JEDNOTLIVÉ ČÍSLO Kč 4.

ROČNÍK XIII.

V PRAZE, V PROSINCI 1931.

ČÍSLO 10.

Doc. Dr. F. Vážný:

Přehledný nástin právní úpravy bilance kupeckého podniku (obchodních společností).

(Dokončení.)

C) Bilanční normy ostatních obchodních společností a společenstev; bilance pojišťoven a spořitelén.

Uvedené o bilancích akciových společností a společností s ručením obmezeným jakožto tak zv. společností kapitálových neplatí arci, což z povahy věci vyplývá, o společnostech tak zv. osobních, speciálně tedy společnostech veřejných. U těchto — na rozdíl od kapitálových společností, kde věřitelům společnosti ručí akciový kapitál (proto platí u nich výše uvedená zásada jeho nedotknutelnosti i vedení v bilanci mezi pasivy) a kde společníci mají jen uhrazovací povinnost a to vůči společnosti samé — ručí společníci věřitelům společnosti osobně, a to v zásadě přímárně, a bez obmezení. Záleží tedy u těchto společností — na rozdíl od kapitálových společností — na individualitách společníků.

Uvedené, jakož i ostatní z povahy osobních společností vyplývající momenty, mají ovšem reflex na otázku bilance těchto společností. Stran bilancí těchto společností nemá obchodní zákon podrobnějších ustanovení. Podle čl. 105 může každý společník nahlížeti do obchodních knih ze spisů společnosti a na jejich základě sestavit si k získání přehledu bilanci. Toto oprávnění je jen součástí jeho osobního práva informačního či kontrolního.

Další ustanovení obchodního zákona o veřejných společnostech, pro otázku bilancí těchto společností v úvahu přicházející, totiž články 106—109, obsahují předpisy, jež svou povahou jsou většinou jen direktivou pro účetní stránku týkající se společenského jmění a »podílů« jednotlivých společníků ve společenském jmění (o dosahu pojmu »podílu« ve společenském jmění, srov. výstižný výklad v cit. Wenigově spise, sešit 4, str. 25 a násl.). Ze souvislosti těchto ustanovení vyplývá, že výsledek bilance veřejné společnosti se zjišťuje pro každý rok zvláště a nemusí jí býti — tak jako u uved. společností kapitálových — položen za základ stav jmění její v době, kdy začala svůj podnik provozovati.

V praxi se účtování v těchto společnostech vede tak, že se každému společníku zřizuje samostatný účet základní a na něm se připisují podíly na výročním zisku ve prospěch, nebo podíly na výroční ztrátě na vrub, v předpokladu, že příslušné zisky mají vklady rozmnožit, resp. ztráty vkladů se odepsati.

Pokud jde o společenstva podle zákona ze dne 9. dubna 1873, č. 70 ř. z. sluší v této souvislosti uvést, že citovaný zákon nestanoví ve příčině bilancí společenstev zvláštní bilanční normy, odchylné od obecných bilančně právních norem obchodního zákona. I platí v uvedeném směru, jde-li o společenstvo, které provozuje zcela neb z části obchody i platí pro ně bez ohledu na výši zdanění, ust. obch. zák. stran kupců (§ 2 zák. z r. 1928, č. 183 Sb. z. a n.) normy obchodního zákona o inventáři a bilanci kupce jednotlivce. Společnosti arci ve svých stanovách mají upravití zásady, podle nichž se má bilance sestavovati (§ 5, č. 6 cit. zákona) a také fakticky upravují bilanci po vzoru akciových společností resp. společností s ručením obmezeným; při tom arci třeba míti na mysli, že u společenstev není, tak jako u uvedených společností, základního (pevného) kapitálu; společenstvo, jehož pojmovým znakem, odlišujícím je — mimo jiné — od obchodních společností, je pohyblivost, měnlivost počtu členů, nezná v důsledku této fluktuace členstva ani pevný základní kapitál, určený fixní sumou, který by mohl býti — tak jako u uvedených dvou obchod. společností — zařazen mezi pasivy, srov. Wenig, cit. spis, sešit 6, str. 172.

Podle § 22, odst. 3 cit. zákona musí představenstvo v prvních šesti měsících každého roku oznámiti účetní závěrku a bilanci za uplynulý rok. Tato lhůta může býti stanovami prodloužena (poznámenati jest v souvislosti s uved. ust. § 22, že jeho odst. 2, jednající o významu společenstevních knih, byl změněn, pokud se týče textován § 2, odst. 2 zákona ze dne 13. října 1928, č. 183 Sb. z. a n.).

Nakonec sluší uvést některé speciální bilanční normy.

Tak pro pojišťovny obsahuje podrobné oceňovací předpisy § 33 nařízení ministerstva vnitra, spravedlnosti, obchodu a financí ze dne 5. března 1896, č. 31 ř. z., »pojišťovací regulativ«, později částečně změněné, zejména vládním nařízením z 21. července 1921, č. 238 Sb. z. a n.; týž obsahuje také předpisy o bilancování premiových rezerv, pokud se týče obecných a speciálních

reserv vůbec. Bilance pojišťoven musí být publikovány (§ 35, odst. 1 cit. regulativu).

Pro pojišťovny na Slovensku a v Podkarp. Rusi platí nařízení ze dne 19. října 1922, č. 307 Sb. z. a n. (pojišťovací regulativ), který nařizuje 1931 publikování účetní uzávěrky, skládající se: z provozovacího účtu (účtu zisku a ztráty) a z rozvahy (bilance).

O bilancích spořitelů jedná zákon ze dne 14. dubna 1920, č. 302 Sb. z. a n.; týž stanoví v § 9, že mají spořitelny při správě jmění, vedení knih a účtů povinnost řádného obchodníka. Z přebytků, vyplývajících po zúročení vkladů a po srážce správních výloh, odměn a případných věnování, jichž provozování obchodu vyžaduje, jest zřídit rezervní fond. Kromě toho jest utvořiti zvláštní rezervní fondy k úhradě kursovních rozdílů na cenných papírech, a zvláštní pensijní fond po příp. též zvláštní fondy k úhradě event. ztrát. Pokud jde o pošt. spořitelny podle zákona ze dne 23. září 1930, č. 143 Sb. z. a n., je též § 38 cit. zák. pamatováno na zřízení rezervního fondu. Týž zákon stanoví publikaci bilance pošt. spořitelny (§ 37); o sestavování rozpočtu, účetní závěrky a jejich schvalování platí podle § 37 předpisy, vydané pro státní podniky, spravované podle zásad obchod. hospodaření.

Podotknouti jest, že podrobné předpisy pro bilancování státních podniků, spravovaných podle zásad obchodního hospodaření (zákon ze dne 18. prosince 1922, č. 404 Sb. z. a n., pokud se týče vládní nařízení ze dne 25. září 1924, čís. 206 Sb. z. a n. o hospodaření ve státních podnicích, jež převahou neobstarávají úkoly povahy správní) vydány dosud nebyly. Pouze citované vládní nařízení obsahuje v §§ 14—20, a to pro státní podniky, o něž běží, vůbec, všeobecné instrukce o účetnictví, bilancování a rezerv. fondech těchto podniků.

Dále jest uvést v této souvislosti ustanovení zákona ze dne 10. října 1924, č. 239 Sb. z. a n., týkající se akciových bank, pokud se týče vyhlášky ministerstva financí ze dne 27. července 1926, č. 147 Sb. z. a n.; v úvahu přichází zejména ustanovení cit. zákona o povinné publikaci roční bilance. Pro Národní banku československou přichází v úvahu zákon ze dne 14. dubna 1920, č. 347 Sb. z. a n., resp. ze dne 23. dubna 1925, č. 202 Sb. z. a n. Posléze sluší v této souvislosti uvést náš nový zákon ze dne 15. června 1927, č. 78 Sb. z. a n. o stabilizačních bilancích, který umožňuje podnikům, a to i nekupeckým (t. j. i těm, které nemají kvalitu kupců podle obch. zák.), jež vedou řádné knihy obchodní (podle čl. 28 a n. obch. zák.) resp. řádné knihy zemědělské, aby bilanční hodnoty převedly ve správném poměru na touž peněžní jednotku, t. j. na nynější stabilizovanou korunu. Tento převod se děje v tak zv. stabilizační bilanci (srov. Wenig, Příručka obch. práva, sešit 3, z r. 1930, str. 163).

Dr. Otakar Hanna:

Nový řád konkursní, vyrovnací a odpůrčí.

(Dokončení.)

Podle § 77, odst. III. není opravného prostředku proti odvolání konkursního komisaře neb přenesení jeho funkce na jiného soude.

V ustanoveních o správci konkursní podstaty jest novum předpis § 78, odst. II., že správce nesmí být »s úpadcem v takovém osobním poměru,

který by mohl mít vliv na konání povinností«, tedy nejen osoba úpadci blízká podle § 35.

Osnova obsahovala v § 78, odst. II. předpisy o seznamu osob, z nichž budou správci vybíráni. Zákon tohoto ustanovení nemá a odkazuje v příčině výběrů správců na úpravu vládním nařízením. To se stalo vl. nařízením z 10./VII. 1931 číslo 115. Sb. z. a n., jímž se zavádějí u soudců konkursních a vyrovnacích povinné seznamy správců konkursních a vyrovnacích. Do těchto seznamů zapisují se podle § 3 vl. nař. dva druhy osob: jednak advokáti a notáři, jednak jiné osoby. Pro oba druhy platí značně odlišné předpisy, pro skupinu druhou předpisy zřejmě přísnější. Snaha vl. nař. jest dvojí: jednak podporovat správce znalé práva (§ 15, odst. II.), jednak zameziti, aby si někdo dělal z úřadu správce živnost (§ 17). Z kruhů obchodních a živnostenských se vytýká — namnoze i denním tiskem — vládnímu nařízením, že favorisuje nespravedlivě právníky před nepravíky a tím celé řízení zdražuje, neboť správce neoborník bude prý nucen ve většině případů přibrati si znalce z oboru kridatářova podnikání. Výtky tyto nejsou oprávněny. Úkol správce vyžaduje více znalost práva než znalost oboru kridatářova podnikání, neboť správce konkursní pouze likviduje podnik kridatářův a správci vyrovnacímu náleží povšechný dozor a rozhodování o důležitých jednáních dlužníkových, kdežto vlastní vedení podniku ponechává se dlužníku dále. Řízení konkursní a vyrovnací se podobá do jisté míry řízení pozůstalostnímu; jde o správu určitého jmění po jistou dobu orgánem veřejným. I úřad správce konkursního a vyrovnacího podobá se trochu úřadu notáře »jako soudního komisaře« při projednání pozůstalosti, neboť touhy stavu notářského, aby notář byl skutečným »komisařem« s pravomocí, jakou má komisař konkursní, nebyly pro nepochopení příslušných činitelů dosud splněny. Může-li pak notář projednávat pozůstalost bez odborných znalostí podnikání zůstavitelova, může zastávat i úřad správce konkursního a vyrovnacího bez těchto znalostí. Půjde-li však o speciální otázku, kterou může jen znalec rozhodnouti (což se jistě často neděje), jest nevýhoda vyšších útrat vyvážena správcovým rozhledem právním a zejména pak jeho nestranností. Správce z oboru podnikání dlužníkovy bude spíše zaujat a tíhne ke stranickosti než osoba na podnikání toho druhu vůbec nezúčastněná. A tu je zejména podstata notářství — býti nad stranami — nejlepší zárukou, že u správce-notáře se nejlépe splní požadavek § 79 konk. ř., že jest správce konkursní povinen hájiti společné zájmy proti zvláštním zájmům jednotlivých účastníků. Přísluší-li notářům spolu s advokáty jako právníkům přednost před nepravíky, mají v příčině nestrannosti ještě plus před stavem advokátním, který svou podstatou tíhne k hájení práv jedné strany.

Podle cit. nařízení budou seznamy správců pro advokáty a notáře vedeny odděleně od seznamů ostatních správců (§ 4), seznamy první se stále musí doplňovati na podkladě zpráv komor advokátních a notářských, seznamy druhé budou obnovovány po pěti letech (§ 10). Jmenování bude se díti podle pořadí zápisu, při čemž se řídí pořadí u advokátů podle doby zápisu do seznamu advokátů, u notářů podle doby jmenování; osoby, které nejsou ani advokáty ani notáři, nesmějí býti jmenovány dvakrát za pět let (§ 17). Seznam se zřídí po složitém předchozím řízení, upomínajícím — ovšem jen vzdáleně — na zřizování seznamu porotců, kmetů atd. (návrhy komor obchodních a živnostenských, zeměděl-